

DOIRA USULLARINI O'RGATISHDA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH

ADU student Kamoljonov Sardorbek Xusniddin o'g'li

Annotatsiya: Maqolada doira usullarini o'rgatishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlarning ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda an'anaviy va zamonaviy o'qitish metodlarining qiyosiy tahlili, raqamli texnologiyalar, interaktiv usullar va multimedia vositalarining doira o'rgatish samaradorligiga ta'siri ko'rib chiqilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy metodlar talabalarning motivatsiyasini oshiradi, o'rganish jarayonini samaraliroq qiladi va milliy musiqa madaniyatini yangi avlodga uzatishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: doira, zamonaviy metodlar, pedagogik texnologiyalar, interaktiv o'qitish, raqamli texnologiyalar, milliy cholg'u, musiqa ta'limi, innovatsion yondashuvlar.

Аннотация: В статье анализируется значение современных педагогических технологий и инновационных методов в обучении игре на дойре. В исследовании рассматривается сравнительный анализ традиционных и современных методов обучения, влияние цифровых технологий, интерактивных методов и мультимедийных средств на эффективность обучения игре на дойре. Результаты показывают, что современные методы повышают мотивацию студентов, делают процесс обучения более эффективным и играют важную роль в передаче национальной музыкальной культуры новому поколению.

Ключевые слова: дойра, современные методы, педагогические технологии, интерактивное обучение, цифровые технологии, национальный инструмент, музыкальное образование, инновационные подходы.

Abstract: The article analyzes the importance of modern pedagogical technologies and innovative methods in teaching doira techniques. The study examines a comparative analysis of traditional and contemporary teaching methods, the impact of digital technologies, interactive approaches, and multimedia tools on the effectiveness of doira instruction. The results demonstrate that modern methods increase student motivation, make the learning process more efficient, and play a crucial role in transmitting national musical culture to the new generation.

Keywords: doira, modern methods, pedagogical technologies, interactive teaching, digital technologies, national instrument, music education, innovative approaches.

Kirish

Doira – O'zbekiston va Markaziy Osiyo xalqlarining eng qadimiy va mashhur milliy cholg'u asboblardan biri bo'lib, minglab yillar davomida musiqa

madaniyatimizning ajralmas qismi bo'lib kelgan. Hozirgi kunda globallashuv va texnologik taraqqiyot davrida an'anaviy musiqa madaniyatini saqlab qolish va yangi avlodga samarali uzatish muhim vazifa hisoblanadi. Bu vazifani bajarish uchun doira o'rgatishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalanish zaruriyati tug'ilmoqda.

So'nggi yillarda musiqa ta'limi sohasida katta o'zgarishlar yuz bermoqda. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, multimedia vositalari va interaktiv o'qitish usullarining paydo bo'lishi milliy cholg'u asboblari o'rgatishda ham yangi imkoniyatlar ochmoqda. Zamonaviy metodlar an'anaviy o'qitish tajribasini inkor etmay, balki uni boyitadi va yangi texnologik vositalar bilan uyg'unlashtirib, o'rganish jarayonini yanada samaraliroq qiladi[1].

Adabiyotlar sharhi

Milliy cholg'u asboblari o'rgatish metodikasi bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Turli mamlakatlar musiqa pedagogikasi tajribasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar musiqa ta'limining sifatini sezilarli darajada oshiradi. Xususan, multimedia texnologiyalari vizual va audio materiallarni birlashtirib, talabalarning o'rganish jarayonidagi qiziqishini oshiradi[2].

Interaktiv o'qitish metodlari musiqa ta'limida alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning faol ishtirokiga asoslangan metodlar an'anaviy ma'ruza uslubiga nisbatan ancha samaraliroqdir. Doira o'rgatishda guruh mashg'ulotlari, o'zaro ta'lim va hamkorlikda musiqiy kompozitsiyalar yaratish kabi usullar talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi[3].

Raqamli texnologiyalar musiqa asboblari o'rgatishda keng imkoniyatlar yaratmoqda. Video darslar, mobil ilovalar va onlayn platformalar talabalar uchun qo'shimcha o'rganish resurslari bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, doira kabi ritmik asboblarni o'rgatishda metronom, ritm tahlilchilari va virtual mashq dasturlari juda foydali vositalar hisoblanadi[4].

So'nggi o'n yillikda pedagogik innovatsiyalar musiqa ta'limida yangi paradigmalarni shakllantirdi. Individual yondashuv, talabaning psixologik xususiyatlarini hisobga olish va motivatsiyani oshirish zamonaviy musiqa pedagogikasining asosiy tamoyillari hisoblanadi. Doira o'rgatishda ham har bir talabaning qobiliyatlari, o'rganish tezligi va musiqa talqiniga bo'lgan yondashuvini e'tiborga olish muhimdir[5].

Milliy musiqa madaniyatini saqlab qolish masalasi ham zamonaviy tadqiqotlarda muhim o'rin tutadi. Globallashuv sharoitida milliy cholg'u asboblari o'rgatishda an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy texnologiyalarni muvozanatlash zarur. Bu yondashuv yosh avlodda milliy o'ziga xoslikni hurmat qilish tuyg'usini shakllantirishga yordam beradi[6].

Amaliy tadqiqotlar ko'rsatadiki, zamonaviy metodlardan foydalanish natijasida

talabalarining o'zlashtirish ko'rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilanadi. Video tahlil usullari, audio yozuvlar va onlayn konsultatsiyalar orqali talabalar o'z xatolarini mustaqil tahlil qilish va tuzatish imkoniyatiga ega bo'ladilar [7].

Tadqiqotlar metodologiyasi

Ushbu tadqiqot sifat va miqdoriy metodlar asosida olib borildi. Tadqiqot jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning doira o'rgatish jarayoniga ta'sirini baholash va optimallashtirish imkoniyatlarini o'rganish maqsadida turli metodologik yondashuvlar qo'llanildi.

Tadqiqot bir necha bosqichda amalga oshirildi. Birinchi bosqichda nazariy-metodologik asoslar o'rganildi, mavjud adabiyotlar tahlil qilindi va zamonaviy o'qitish metodlarining nazariy bazasi shakllandi. Ikkinchi bosqichda musiqa ta'limi muassasalarida amaliy kuzatishlar o'tkazildi, o'qituvchilar va talabalar bilan so'rovnoma va intervyular olib borildi.

Miqdoriy tadqiqot metodlari sifatida statistik tahlil, so'rovnoma va test natijalari tahlili qo'llanildi. 150 nafar doira o'rganayotgan talabalar va 35 nafar o'qituvchi tadqiqotda ishtirok etdi. Talabalarining bilim darajasi, texnik ko'nikmalari va motivatsiya darajasi standartlashtirilgan metodikalar yordamida baholandi.

Sifat tadqiqot metodlari sifatida chuqur intervyular, fokus-guruh muhokamalar va kuzatish metodlari ishlatildi. O'qituvchilarning tajribasi, zamonaviy metodlardan foydalanish samaradorligi va talabalarining emotsional javoblari o'rganildi. Amaliy eksperiment ikki guruhda o'tkazildi: tajriba guruhida zamonaviy metodlar qo'llanildi, nazorat guruhida esa an'anaviy o'qitish metodlari davom ettirildi. Eksperiment 6 oy davom etdi va natijalar har oyda monitoring qilindi.

Tahlil va natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy metodlardan foydalangan tajriba guruhida talabalarining o'zlashtirish ko'rsatkichlari nazorat guruhiga nisbatan 35% yuqori bo'ldi. Ayniqsa, texnik ko'nikmalar va ritmik aniqlik jihatidan sezilarli farq kuzatildi.

Multimedia texnologiyalari va video materiallardan foydalanish talabalarining mustaqil ishlash qobiliyatini kuchaytirdi. Video darslarni qayta-qayta tomosha qilish imkoniyati murakkab texnikalarni o'zlashtirishni osonlashtirdi. Mobil ilovalar yordamida talabalar dars tashqarisida ham muntazam mashq qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar [8].

Interaktiv o'qitish metodlari talabalarining motivatsiyasini sezilarli darajada oshirdi. Guruh mashg'ulotlari, hamkorlikda musiqiy kompozitsiyalar yaratish va o'zaro ta'lim usullari talabalar o'rtasida ijodiy muhitni shakllantirdi. So'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, 87% talabalar guruh mashg'ulotlarini qiziqarli va foydali deb baholadilar.

Raqamli platformalar va onlayn resurslar o'qituvchilar uchun ham qulaylik

yaratdi. Virtual konsultatsiyalar, masofaviy darslar va onlayn materiallarga kirish imkoniyati o'qitish jarayonini yanada moslashuvchan qildi. Bu ayniqsa pandemiya davrida muhim ahamiyat kasb etdi.

An'anaviy va zamonaviy metodlarning integratsiyasi eng samarali natijalar berdi. Ustoz-shogird an'anasini saqlab qolgan holda, zamonaviy texnologik vositalardan foydalanish doira o'rgatishning optimal modelini yaratdi. Bu yondashuv milliy musiqa madaniyatining autentligini saqlab qolish bilan birga, yangi avlodning texnologik talablariga ham javob beradi [9].

Talabalarning psixologik holatini o'rganish shuni ko'rsatdiki, zamonaviy metodlar o'rganish jarayonidagi stressni kamaytiradi va o'z-o'ziga ishonchni oshiradi. Darhaqiqat, vizual va audio yordamchilar murakkab texnikalarni tushunishni osonlashtiradi va talabalar o'zlarini muvaffaqiyatli his qiladilar.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydi ki, doira usullarini o'rgatishda zamonaviy metodlardan foydalanish o'qitish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Raqamli texnologiyalar, multimedia vositalari va interaktiv usullar an'anaviy o'qitish metodlarini to'ldiradi va boyitadi. Zamonaviy metodlarning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat: talabalarning mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish, motivatsiyani oshirish, individual yondashuvni ta'minlash va o'rganish jarayonini vizualizatsiya qilish. Shu bilan birga, an'anaviy pedagogik tajribani unutmaslik va ustoz-shogird munosabatlarini saqlab qolish muhim hisoblanadi. Kelajakda virtual va qo'shilgan haqiqat texnologiyalari, sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirilgan o'qitish tizimlari doira o'rgatishda yanada keng imkoniyatlar yaratishi mumkin. Bunday innovatsion yondashuvlar milliy musiqa madaniyatini global miqyosda targ'ib qilishga ham yordam beradi.

Musiqa ta'limi muassasalariga quyidagi tavsiyalar beriladi:

Zamonaviy multimedia va raqamli vositalar bilan ta'minlangan maxsus sinflarni tashkil etish;

O'qituvchilarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha muntazam malaka oshirish kurslaridan o'tkazish;

Video darslar kutubxonasini yaratish va onlayn platformalarni rivojlantirish;

An'anaviy va zamonaviy metodlarni integratsiyalashgan o'quv dasturlarini ishlab chiqish;

Talabalar uchun qo'shimcha onlayn resurslar va mobil ilovalarni tavsiya etish;

Innovatsion yondashuvlar samaradorligini doimiy monitoring qilish va takomillashtirish;

Foydalangan adabiyotlar:

1.Петрушин В.И. Музыкальная психология: учебное пособие. – Москва: Академический проект, 2008. – 400 с.

2.Горбунова И.Б. Информационные технологии в музыке. Том 1: Архитектоника музыкального звука. – Санкт-Петербург: РГПУ им. А.И. Герцена, 2009. – 175 с.

3.Цыпин Г.М. Психология музыкальной деятельности: проблемы, суждения, мнения. – Москва: Интерпракс, 1994. – 384 с.

4.Белов Г.Г., Горбунова И.Б., Горельченко А.В. Музыкальный компьютер: Методические рекомендации по применению новых информационных технологий в музыкальном образовании. – Санкт-Петербург: СММО Пресс, 2006. – 212 с.

5.Абдуллаев А. Ўзбек халқ чолғу асбоблари тарихи ва назарияси. – Тошкент: Фан, 2015. – 328 б.

6.Раҳимов Б.К. Миллий мусиқа санъатини ривожлантиришда педагогик технологиялардан фойдаланиш. – Тошкент: Ўқитувчи, 2018. – 256 б.

7.Красильников И.М. Электронное музыкальное творчество в системе художественного образования. – Дубна: Феникс+, 2007. – 496 с.

8.Джалилов Ш. Дойра чолиш санъати: ўқув қўлланма. – Тошкент: Санъат, 2019. – 184 б.

9.Матёмуродова З.Ж. Миллий чолғу асбобларини ўқитишда инновацион технологиялардан фойдаланиш. Педагогик маҳорат журнали, 2021, №3, 89-94 бетлар.